

Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Õigusriik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik
Valdkonna arengukava	Valdkonna arengukava ei koostata, Vabariigi Valitsus on tulemusvaldkonna eesmärgid seadnud lähtuvalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga
Programmi nimi	Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm
Programmi eesmärk	Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe
Programmi periood	4 aastat (2025-2028)
Peavastutaja	Justiits- ja Digiministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Esimese ja teise astme kohtud, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Patendiamet, Andmekaitse Inspeksioon, vanglad, Konkurentsiamet

Sissejuhatus

Tulemusvaldkonna eesmärgid on seatud lähtuvalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ja kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga. Valdkonna arengukava ei koostata. Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks loodud „Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm“ koosneb ühest meetmest ja kuuest tegevusest, mis on vahetult seotud riigi õigus- ja kriminaalpoliitika elluviimisega. Tegevusi viivad ellu Justiits- ja Digiministeerium, Andmekaitse Inspeksioon, Patendiamet, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Konkurentsiamet, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, esimese ja teise astme kohtud ning vanglateenistus. Programmi eesmärkide saavutamise, mõõdikute seiramise ja rahaliste vahendite planeerimise eest vastutab Justiits- ja Digiministeerium.

Mitmed strateegilised eesmärgid on sõnastatud Riigikogu poolt heaks kiidetavates poliitika põhialustes, millega määratakse ühe või mitme omavahel seotud poliitikavaldkonna visioon, üleriigiline eesmärk ja prioriteetsed arengusuunad. Õigusriigi tulemusvaldkonna arengut suunavad strateegilised dokumendid on õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030 ja kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 ning vanglateenistuse strateegia 2023-2027.

Programm aitab saavutada riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ eesmärgid.

- Õiguskaare digitaliseerimine, s.o arendada justiitsüsteemi infosüsteeme selliselt, et kogu protsess on terve elukaare ulatuses digitaalne (strateegia „Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B).
- Õiguspoliitiline suund püüdleb selle poole, et Eesti õiguskeskkond oleks nüüdisaegne, paindlik, atraktiivne, bürokraatiat vähendav ja konkurentsivõimeline („Eesti 2035“ majanduse sihi muutus C).
- Vägivaldsete kuritegude vähendamiseks viiakse ellu 2021. aastal valitsuses kinnitatud vägivalda ennetamise kokkulepet, otsitakse võimalusi taasühiskonnastamise tõhustamiseks, noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamiseks ning arendatakse välja usaldusväärne retsidiivsuse ja eluolu monitooringu süsteem („Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C).

Programm keskendub selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe.

Rahandusministeeriumi ettepanekul täpsustati programmi nime ja edaspidi on „Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi“ asemel kasutusel nimi „Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm“. Muudetud on tegevuse „Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine“ nimetust ja

asendatud nimetusega „Õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine“, et see vastaks tegevuse tegelikule sisule ja eesmärgile. Õiguspoliitika kujundamist ei ole vaja tegevuse nimetuses eraldi rõhutada, sest kõik tegevused ongi olemuselt õiguspoliitika kujundamine ja rakendamine. Leiame, et tegevuse nimetuse täpsem sõnastus muudab programmi sisu läbipaistvamaks. Muudatus ei oma mõju senisele eelarvejaotusele.

Tegevuse „Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine“ nimetust muudeti ja asendati nimetusega „Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine“, et see vastaks tegevuse tegelikule sisule ja eesmärgile. Muudatus on tingitud 11.03.2024 toimunud struktuurimuudatusest. Uues nimetustes on kajastatud tegevuse konkreetset eesmärki.

Tegevuse „Õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamine,“ nimetust muudeti, et see vastaks tegevuse tegelikule sisule ja eesmärgile. Edaspidi on kasutusel tegevus nimetusega „Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine“. Muudatus on tingitud 11.03.2024 toimunud struktuurimuudatusest, mille kohaselt kohturegistritega seonduvad tegevused viidi justiitshalduspoliitika osakonnast üle õiguspoliitika osakonda. Kohturegistrite alane tegevus on olemuselt suunatud konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamisele ja seotud teenused liiguvad muudetud nimetusega tegevuse alla.

Tegevuse „Kesksete IT-teenused teistele valitsemisaladele“ nimetust täpsustati ja edaspidi on kasutusel nimetus „Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele“. Muudatus on formaalne ega mõjuta tegevuse sisu.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:	Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe.				
Programmi mõõdikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Koht Maailma vabaduse edetabelis <i>Allikas: Freedom House</i>	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“
Inimeste hulk, kes tunneb end oma kodukandis pärast pimedat saabumist turvaliselt <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	70%	>70%	>70%	>70%	>70%
World Justice Project õigusriigi indeks <i>Allikas: World Justice Project</i>	0,82	>0,81	>0,81	>0,81	>0,81
Eesti positsioon rahvusvahelises õigusriigi indeksis kriminaaljustiitsüsteemi alakategoorias <i>Allikas: World Justice Project</i>	9	<15	<15	<15	<15
Kinnipeetavate arv 100 000 elaniku kohta <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	129	<140	<130	<120	<110

Programmi rahastamiskava	2024 eelarve	2025 eelarve	Eelarve prognoos		
			2026	2027	2028
Programmi kulud	218 264 764	207 534 967	200 761 577	198 708 365	206 518 858

<i>Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine</i>	4 903 601	0	0	0	0
<i>Karistuste täideviimise korraldamine</i>	76 638 409	71 727 869	69 515 896	67 249 531	67 260 640
<i>Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele</i>	2 120 404	1 939 447	1 915 447	1 915 447	1 915 447
<i>Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine</i>	0	12 888 632	12 452 567	12 421 531	12 904 639
<i>Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus</i>	39 541 409	36 331 867	34 943 389	35 125 184	37 354 460
<i>Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine¹</i>	85 581 265	76 426 056	74 514 566	74 666 566	79 745 962
<i>Õigusriigi ja õigusloome² kvaliteedi tagamine</i>	9 479 676	8 221 096	7 419 713	7 330 106	7 337 709

Hetkeolukorra analüüs

Õiguskord on oma olemuselt süsteemne ning pidevalt ajas muutuv. Samas on oluline, et säiliks selle stabiilsus ja selgus, tagades õiguse kasutajate teadlikkuse normidest ja võimekuse neid järgida. Õiguskord aitab tagada Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet, inimeste heaolu, ühiskonna turvalisust ning võimaluse pakkuda selleks uuenduslikke lahendusi.

Riik peab muutuma kodanikule lihtsamaks ja läbipaistvamaks. Õigusriigi toimimise tõhustamiseks on oluline jätkata õiguskaare digitaliseerimist. Tegevuse raames täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi, mis tagavad vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse. Eesmärk on masinloetavate andmete kasutuselevõtu kaudu hoida kokku kulusid, muuta poliitikakujundamine andmepõhisemaks.

Õigusloomepoliitika peab olema kaasav, ettenähtav ja teadmuspõhine, kus kodanikel on võrdne õigus õigusloomes kaasa rääkida. Õiguslike lahenduste väljapakkumisel hoidutakse ülereguleerimisest ja liigsest kiirustamisest, et aasta-aastalt vähendada õigusloome regulatiivset koormust. Õigusloome mahu vähendamisele aitab kaasa eelnõu koostamisele eelneva esmase analüüsi, sh väljatöötamiskavatsuse järjepidev nõudmine. Oluline on hinnata regulatiivsete muudatuste mõjusid – keda ja kuidas plaanitavad muudatused mõjutavad. Senisest enam tuleks pärast seaduste rakendumist hinnata muudatuste tegelikke mõjusid, kasutades selleks järelhindamist. Riigid ei ole omavahelises konkurentsisis mitte ainult majanduse ja elukeskkonna, vaid ka õiguskorra poolest, kus riikide vahel on tekkinud reaalne konkurents ettevõtete jaoks atraktiivseima ärikeskkonna pakkumisel. Suurima tulu maksude ja loodud töökohtade näol saab riik, mis suudab kujundada kõige ettevõtjasõbralikuma ärikeskkonna.

Riigi institutsionaalne ülesehitus peab olema selge, läbipaistev, paindlik ja kaasaegse ühiskonna vajadustele vastav. Varasemast veelgi olulisemaks on muutunud riigiasutuste töö läbimõeldud korraldamine, samuti isikute ja riigi vahelise suhtluse lihtsustamine. Eeltoodu tulemusena säilitame või parandame Eesti positsiooni erinevates riikide keskkonda hindavates edetabelites (nt Maailma vabaduse edetabelis on oluline säilitada „vaba“-staatus).

Jätkuvalt on oluline kõrgel tasemel aktiivselt panustada Euroopa Liidu ja rahvusvahelisse õigusloomesse, aidates ka sel tasandil kaasa hea õigusloome põhimõtete rakendamisele. Euroopa Liidu õigusloomes osalemisel arvestatakse võimalikult suures ulatuses riigisisese õigusloome

¹ Enne 2025. aastat oli tegevuse nimetus: Õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamine

² Enne 2025. aastat oli tegevus: Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine

põhimõtteid. Järgmiste aastate väljakutseks on seetõttu jätkuvalt Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine ja rakendamine, mis moodustab mahuka osa ministeeriumi igapäeva tegevustest.

Tagada tuleb perekonna- ja eraelu puutumatust ning teisi inim- ja põhiõigusi kaitsev õiguskeskkond, sh rahvusvahelisel tasandil ja piiriülese koostöö raames. Soodsa ja kaasaegse ettevõtluskeskkonna loomisel ja Eesti konkurentsivõime tagamisel on oluline roll majandustegevust reguleerival seadusandlusel. Ettevõtlusega alustamine ja tegelemine peab olema arusaadav ja mõistlikult lihtne, sh tuleb nutikalt kasutada tehnoloogia ja digimaailma võimalusi riigi ja ettevõtjate vahelises suhtluses. Nii seadusandluse kui riikliku järelevalve kaudu peab riik tagama intellektuaalse omandi kaitse ning toetama vaba konkurentsi ja tõhusalt reageerima tegevustele, mis võivad seda kahjustada. Muu hulgas on oluline, et rõhk on ennetusel ning toetamisel.

Kriminaalpoliitika eesmärk on ennetada õigusrikkumisi ning kohelda õigusrikkujaid mõjusalt. Eesti peab olema turvaline – ootus turvalisele Eestile on ka elanike poolt enim väljendatud ootus riigile ning on selliselt väljendatud strateegias „Eesti 2035“³. Ühelt poolt peavad olema tagatud ohvrite vajadused ning teiselt poolt toetatud õigusrikkuja naasmine õiguskuulekale teele. Samuti peab kriminaaljustiitsüsteemis tagama õiguskaitsetöötajate (sh kohtud, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI)) võimekuse kasvu ning süüteomenetluse digitaliseerimise. Oluline on investeerida nii EKEI seadmetesse kaasaegsete uurimismeetodite kasutamiseks kui ka teadus- ja arendustegevusse.

Eduka kriminaalpoliitika eelduseks on tervishoiu-, haridus- ja sotsiaal-, kultuuri- ja spordisüsteemide koostöö nii riiklikul kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil – kriminaaljustiitsüsteem üksi ei suuda kuritegusid ennetada ja kahjusid vähendada. Kogukondliku sekkumisena ei ole võimalik pakkuda ravi ja nõustamist sõltlastest õigusrikkujatele, kui tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemis puuduvad selleks vahendid. Samuti ei ole võimalik tagada kooliturvalisust, kui haridussüsteemil pole ressursi koolikiusamise vastaste programmide läbiviimiseks või haridus- ja kultuurisüsteemil pole võimalust pakkuda huvi- ja spordiringe. Kõikide nende teemade puhul on oluline kohalike omavalitsuste aktiivne kaasatus, sest nemad on kodanikele kõige lähemal. Seega kuritegevuse ennetamine ning sellest tuleneva kahju vähendamine peab olema riiklikult juhitud, ent kohalikul tasandil ellu viidud ning toimuma koostöös partneritega.

Kuritegevuse määr on viimase 15 aasta jooksul poole võrra vähenenud – aastas registreeritakse umbes 28000 kuritegu (2023: 27465; 2024: 28345), tõusuteel on varavastased kuriteod ja kelmused. Samas on Eesti inimeste mure kuritegevuse pärast üsna väike. Eestis peab vaid 2% inimestest kuritegevust suureks mureks, samas kui Euroopa Liidu keskmine on 6% (võrdlusena Rootsis 42%)⁴. Kuigi kinnipeetavate ning tapmiste ja mõrvade arv on jõudsalt langenud⁵, siis on Eesti kinnipeetavate ning tapmiste suhtarvud Euroopa mõistes võrdlemisi kõrged.⁶ Tõhusa karistuse täideviimise süsteemi tagamiseks on eelkõige vaja, et nii vangide kui ka kriminaalhooldusalustega töötaks piisav arv professionaalseid ametnikke ning neil oleks piisav varustus ja konkurentsivõimeline tasu.

Tähelepanu tuleb suunata korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja muude vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele. Oluline on, et kriminaalkaristus keskenduks õigusrikkuja võimekuse arendamisele nii, et ta oleks võimeline pärast karistuse ärakandmist iseseisvalt õiguskuulekat elu elama. Siin mängib rolli nii kogukondlike karistuste kui ka taastava õiguse laialdasem kasutamine ning vanglate ja kriminaalhoolduse rehabiliteerivad tegevused (sh vangistuse sisu, vabanemisjärgne tugi- ja majutusteenus). Avavanglate ja kriminaalhoolduse võimalused tuleb karistuse järgse õiguskuuleka käitumise kinnistamiseks täielikult ära kasutada. Jätkata tuleb digitaalse kriminaalmenetluse ja andmepõhise kriminaalpoliitika arendustega, mis võimaldavad menetluse ajal infot andmepõhiselt sisestada ja lugeda ning et karistuspoliitika oleks tõeliselt andmetel põhinev, mitte vaid käsitööna analüüsiv. Nii tagame paremini selle, et inimeste turvalisust puudutavaid

³ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/aluspohimotted-ja-sihid>

⁴ Standard Eurobarometer 99 - Spring 2023.

⁵ 2023. a juuli seisuga oli esmakordselt Eesti vanglates karistust kandmas alla 2000 kinnipeetava (03.07.2023: 1994).

31.12.2024 seisuga oli Eesti vanglates kokku 1637 kinnipeetavat, neist 330 vahistatuna. Tapmisi ja mõrvu registreeriti 2023 – 23 (<https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/tapmised-ja-morvad/>).

⁶ Prisonstudies.org; UNODC. <https://data.unodc.org/#state:1>

poliitikalikuid tehtaks tõenduspõhiselt. Keskenduda tuleb suure kahjuga majanduskuritegude ja raske korruptsiooni vastasele võitlusele, laste ja noorte kaitsmisele narkokuritegevuse kahjuliku mõju eest, alaealiste vastu suunatud seksuaalkuritegude vastasele võitlusele ning kriminaaltulu tuvastamisele, arestimisele ja konfiskeerimisele.

Ülaltoodusse panustab oluliselt see, kui inimesed saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud nii kohtus kui kohtuväliselt. Inimeste ootused on suurenemas ning ühiskonna muutused nõuavad õiguste jõustamisel teistsuguseid lahendusi. Mida tõhusam ja õiglasem on kohtupidamine ning mida kättesaadavam on nii erinevate õiguselukutsete teenused (vandetõlgid, kohtutäiturid, advokatuur, notariaat, patendivolinikud, pankrotihaldurid) kui ka õigusabi, seda rahulolevamad on ühiskonna liikmed.

Tõhusa õigusriigi kehtivuse ja toimimise eeldus on õiguse kättesaadavus. Eestis on alates 2002. aastast kasutusel elektrooniline Riigi Teataja, milles avaldatud seaduste ja määruste muudatuste alusel ajakohastatud terviktekstidele on antud õigusjõud. 2010. aastast on kehtiva õiguse ainsaks allikaks Riigi Teataja võrguväljaanne. Vajalik on jätkuvalt koondada oluline õigusteave Riigi Teatajasse ja kaasajastada õigusteabe kättesaadavust kasutajate vajadustest lähtuvalt.

Eestis on lihtsa ülesehitusega kohtusüsteem, milles puuduvad erikohtud, kuid kohtuasjade menetlus võib toimuda kuni kolmes kohtuastmes. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selleks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähem koormavaks. Kohtute tõhusat tööd toetab selge ja lihtne menetlusõigus, kohtunike suurem spetsialiseerumine ja normaalne töökoormus, samuti hästitoimivad digilahendused ning tugiteenused. Järgmiste perioodide väljakutseks on täitemenetluse- ja maksejõuetusvaldkonna korrastamine ning kohtureformi läbiviimine, samuti uuendatud kasutajasõbralikuma Riigi Teataja kasutusele võtmine.

Eeltoodu saavutamist toetab läbivalt rahvusvaheline koostöö ja tehnoloogiliste lahenduste laialdasem kasutusele võtmine. Arvestades isikute piirülese liikumise suurenemist mängib rahvusvaheline koostöö aina suuremat rolli tõhusama ja inimkeskse õigusruumi kujundamises ning õiguste jõustamises.

Ühiskonna heaks toimimiseks on vaja, et õigusruum oleks arusaadav ja terviklik ning õigusemõistmine tõhus.

Meede ja programmi tegevused

Meetme mõõdikud on identsed programmi mõõdikutega, mistõttu on need lisatud programmi tutvustuse juurde.

Meede	Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum
Meetme eesmärk:	Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe.
Meetme kirjeldus:	Meetme raames kujundatakse ja viiakse ellu justiitsvaldkonna poliitika, toetatakse põhitegevust, arendatakse vajalikke infotehnoloogilisi lahendusi. Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programmi eesmärkide saavutamiseks on kuus tegevust: õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine; konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine; kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus; karistuse täideviimise korraldamine; õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine; kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele.

Programmi tegevus 1	Õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine
Tegevuse eesmärk:	Avalik ja eraõigus, sealhulgas andmekaitseõigus, on nüüdisaegne, väärtustab põhiõigusi ja õigusriiki, toetab riigi ja ühiskonna toimimist. Õigusloome

	<p>koordineerimisel tagatakse õigusloome kvaliteet, sealhulgas põhiseaduspärasus ja riigisisese õiguskorra süsteemsus, ning edendatakse andmepõhist ja kaasavat õigusloomet.</p>
<p>Tegevuse kirjeldus:</p>	<p>Riigi- ja haldusõiguse valdkonna seadusloome ja institutsionaalne ülesehitus peab olema selge ja kaasaegse ühiskonna vajadustele vastav, kooskõlas põhiseadusega ja õigusriiklike väärtustega, samuti Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega ning arvestama riigisisese ja teiste riikide parima praktikaga. Haldustegevus peab olema läbipaistev ja vastutustundlik ning tasakaalus riigi, ettevõtete ja kodanike huvide vahel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tagatakse Riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste aluseks olevate seaduste kooskõla põhiseaduslike nõuetega, sealhulgas vaadatakse üle erakondade rahastamine ja järelevalve, et tagada ausus ja läbipaistvus poliitilises konkurents. • Analüüsitakse põhiseaduslikkuse järelevalve põhimõtteid laiemalt, et hinnata nende vastavust Eesti vajadustele ning tuvastada võimalikud kitsaskohad. • Tagatakse selged ja tõhusad valitsuskorralduse ja haldusorganisatsiooni alused, sh pööratakse eriti tähelepanu haldusjärelevalve toimimisele. Samuti hoitakse põhiseaduslikku tasakaalu avaliku ja erasektori ülesannete jaotuses, sh kontrollitakse, et ei toimuks riigi tuumikfunktsioonide delegeerimist haldusvälistele isikutele ega ka riigi ülemäärast sekkumist valitsusvälisesse sfääri. • Tagatakse kaasaegse ühiskonna vajadustele vastav haldusõiguse üldosa ja halduskohtumenetlus, muuhulgas pööratakse tähelepanu automaatsete haldusaktide loomise ning suurprojektide menetlemise toetamisele. • Tagatakse riikliku järelevalve ja korrakaitse jaoks loodud normide vastavus kaasaegse ühiskonna vajadustele ja võimalustele, jälgides, et need oleks kooskõlas õigusriigi nõuetega. Riigi sekkuv tegevus peab olema võimalikult täpselt kontrollitav ning põhiõigusi vähimal võimalikul moel riivav. Eesmärk on, et riik ei võtaks endale ülemäärast riikliku järelevalve ülesannet seal, kus inimene saab end ise tsiviilõiguslikult kaitsta. • Arendatakse koostööd Tartu Ülikooli jt ülikoolidega, et tagada õigushariduse kvaliteet ja juristide järelkasv. • Toetatakse Eesti Teaduste Akadeemiat, et edendada Riigiõiguse Sihtkapitali kaudu riigiõiguse arengut ja sellealast teadustööd. <p>Tänapäevasele infoühiskonnale sobiv õigusruum tagab isikuandmete ja salastatud teabe kaitse ning austab üksikisiku inimväärikust ja õigust eraelule, tagades riigi usaldusväärsuse andmete töötlemisel ja üldiseks kasutamiseks mõeldud teabe levi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tagatakse isikuandmete kaitse, avaliku ja salastatud teabe ning muu andmehaldusega seotud õigusloome vastavus põhiseaduse ning EL-i ja rahvusvahelise õiguse nõuetele. • Valdkonna õigusloomes kujundatakse arusaam, milliseid andmekaitseõiguse norme tuleb kehtestada seaduse tasandil ja mida reguleerida muude meetmetega (nt privaatsust suurendavate tehnoloogiate rakendamine). • Korrastatakse praktikas kehtivaid arusaamu andmete avaldamise, säilitamise, ristikasutuse ja kustutamise kohta nii igapäevaselt kui ka erikordade ajal (nt lepatakse kokku massandmetöötluse lubatavuse tingimused). • Justiits- ja Digiministeeriumi ja Andmekaitse Inspektsiooni vahelises koostöös suunatakse isikuandmete kaitse seaduse ning avaliku teabe seaduse rakenduspraktikat.

- Tõstetakse ühiskonna teadlikkust uute digitehnoloogiate tööpõhimõtetest ja inimeste õigustest andmekaitsevaldkonnas. See toimub esmajoones andmehalduses tehnoloogia inimkeskse rakendamise põhimõtete selgitamise ning vastavate juhendmaterjalide väljatöötamise ja koolituste pakkumise kaudu. Suureneb Andmekaitse Inspeksiooni roll nende tegevuste elluviimisel.
- Edendatakse valdkonna ekspertide koostööd avalikus sektoris. See toimub lähiaastatel andmete juhtrühma õiguse alarühma eestvedamise kaudu, samuti osaletakse nõuandjana avaliku sektori digiprojektide (andmete paneel, liivakast, kompetentsikeskus) arendamisel.
- Osaletakse aktiivselt teabeõiguse kujundamisel rahvusvahelisel tasandil, juhendi- ja õigusloomes ning Euroopa Kohtu praktika kujundamises, sh osaletakse läbipaistvusmeelsete EL-i liikmesriikide formaadis.

Eraõiguslike sotsiaalsete konfliktide lahendamine peab olema võimalik ka ilma liigse riigipoolse sekkumiseta. Õigusriigis peab olema tagatud perekonnaelu ja eraelu puutumatus ning omandiõiguse teostamise reeglistik.

- Ühiskonna sujuvaks toimimiseks jälgitakse tsiviil- ja ühinguõiguse sobitumist kaasaja muutuvasse keskkonda, et see arvestaks majandusarengutega ning samas pakuks stabiilset õigusraamistikku. Nende eesmärkide täitmiseks käsitletakse tsiviilõiguse ja ühinguõiguse teemasid ning kohturegistrite tegevust ja arendusi ühtse tervikliku teenusena alates õigusloomest ja lõpetades registriarendustega.
- Paindliku ja tõhusa õigusloome kaudu taotletakse regulatiivse koormuse vähenemist nii inimeste kui ka ettevõtete jaoks. Eesti õiguspõhimõtetest lähtuvalt kaitstakse Eesti huve uute Euroopa Liidu määruste ja direktiivide läbirääkimistel.
- Bürokratia ja halduskoormuse vähendamiseks asume rakendama reeglit, et iga uue ettevõtjatele või kodanikele halduskoormust toova nõude kehtestamisel tunnistatakse kehtetuks üks olemasolevatest nõuetest.
- Ühinguõigus käib kaasas muutuva majanduskeskkonna ja uuenevate ärimudelitega ning koostöös huvigruppidega töötatakse välja selleks vajalikud seadusmuudatused. Samuti vähendatakse äriregistriiga seotud bürokraatiat ning otsitakse täiendavaid võimalusi automaatprotsesside kasutamiseks.
- Eraõiguslike kaubandussuhete reguleerimisel tagatakse mõistlik tasakaal tarbijate ja ettevõtjate huvide vahel. Tarbijate õiguste kaitse edendamisel arvestatakse pidevalt arenevat infotehnoloogiat ja muutuvat kaubanduse valdkonda, kus Euroopa Liit laiendab ühtsete reeglite kandepinda ning lepingute sõlmimine sidevahendite abil on muutumas normiks. Euroopa Liidu tarbijaõiguste valdkonda puudutavate direktiivide ülevõtmisel vajatakse varasemast veelgi enam reeglite selgust ja tasakaalu. Eesmärk on, et tarbija õigused ei jääks kaitseta üheski olukorras ning ettevõtjatele ei pandaks põhjendamatuid lisakohustusi.
- Seaduseelnõude väljatöötamise juures jälgitakse omandi kaitse ja eraelu puutumatus põhimõttest kinnipidamist. Vajadusel tuleb piirata andmetele ligipääsetavust, et tagada parem isikuandmete ja eraelu kaitse ning riiklik julgeolek. Koduomanike paremaks kaitsmiseks piiratakse kinnistusraamatu päringusüsteemis päringu tegemist nii, et üksikpäringuga ei ole tavakasutajal võimalik e-kinnistusraamatust enam füüsilise isiku nime ja isikukoodi järgi andmeid otsida. Seejuures säilib kinnistusraamatu avalikkuse režiim.

	<ul style="list-style-type: none"> • Perekonnaõiguses lähtutakse põhiõigustest ning täpsustatakse lapse huvidest lähtumise põhimõttega seotud materiaal- ja menetlusõiguslikke norme. Selleks ajakohastatakse õigusakte ning viiakse muuhulgas sisse täpsustus, et hooldusõigusega seotud vaidlustes tuleb võtta arvesse peres esinenud vägivalda. <p>Õigusloomes järgitakse kokkulepitud õigusloomepoliitikat, st hea õigusloome tava, õigusloomepõhimõtteid ja -protsessi. Õigusloome kvaliteedi tagamiseks on vaja hoida ja arendada õigusloomejuristide kompetentse ja tagada õigusloomejuristide järelkasv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jälgitakse kokkulepitud õigusloomenõuete täitmist, eelkõige seaduse väljatöötamiskavatsuste ja seaduseelnõude kooskõlastamise protsessis. Eraldi tähelepanu pööratakse väljatöötamiskavatsuste koostamisele, seaduseelnõude põhiseaduspärasuse analüüsile, ühtsele keeletoimetamisele ja seaduste järelhindamisele. • Järjepidevalt tegeletakse õigusloome nõuete ja protsessi arendamisega, et tagada ajakohased ja üheselt järgitavad reeglid (hea õigusloome ja normitehnika eeskiri, mõju hindamise meetodika jm juhendid). • Õigusloomejuriste koolitatakse ja arendatakse Õigusloomeakadeemia kaudu, pakkudes nii õigusloomealaseid kui ka valdkondlikke erialakoolitusi. • Jätkatakse õigusloomejuristide järelkasvu programmiga, et kindlustada õigusloomejuristide järelkasvu ja populariseerida õigusloomejuristi tööd. • Edendatakse järjepidevat koostööd õigusloomejuristide, keeletoimetajate jt õigusloomeks oluliste partnerite vahel (Õiguskantsleri Kantselei, Riigikantselei, Riigikogu Kantselei, Presidendi Kantselei). • Jätkatakse riigi koosloome keskkonna arendamist, et koondada kogu õigusloomeprotsess ühte keskkonda ning toetada kaasavat ja läbipaistvat õigusloomet. 				
Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Global Data Barometer ⁷ , valitsemise (governance) näitaja hulgas esitatud andmekaitseõiguse kategooria (<i>data protection law</i>)	- ⁸	≥90	≥90	≥90	≥90

⁷ Indeksi koduleht: <https://globaldatabarometer.org/> Meetodika: <https://globaldatabarometer.org/wp-content/uploads/2022/05/GDB-Report-English.pdf>

⁸ Indeksi koduleht: <https://globaldatabarometer.org/>

Maailma konkurentsivõime edetabel (IMD World Competitiveness Ranking , valitsuse tõhusus ⁹ (<i>government efficiency</i>))	_10	≤15	≤15	≤15	≤15
VTK kohustusega seaduseelnõu koostamisele eelneb VTK <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	38%	65%	70%	75%	80%
Olulise mõjuga eelnõude ja ilma VTKta koostatud eelnõude suhtes teostatakse järelhindamine <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	-	50%	60%	70%	80%

*Mõõdikud „Global Data Barometer, valitsemise (governance) näitaja hulgas esitatud andmekaitseõiguse kategooria (data protection law)“, „Maailma konkurentsivõime edetabel (IMD World Competitiveness Ranking, valitsuse tõhusus (government efficiency)“ ja „Olulise mõjuga eelnõude ja ilma VTKta koostatud eelnõude suhtes teostatakse järelhindamine“ võeti kasutusele 2024-2027 programmis, seetõttu puudub 2023. aasta tegelik väärtus.

Programmi tegevus 2	Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine
Tegevuse eesmärk:	Intellektuaalse omandi ja konkurentsivõime on nüüdisaegne, väärtustab põhiõigusi ja õigusriiki, toetab riigi ja ühiskonna toimimist ning konkurentsivõimelist majanduskeskkonda. Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tarbeks tagatakse intellektuaalse omandi kaitse, toetatakse innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevust, tõstetakse konkurentsialast teadlikkust ja tagatakse tõhus järelevalve konkurentsivaldkonnas. Kohtulikud registrid on usaldusväärsed, kättesaadavad ja toimivad tõhusalt.
Tegevuse kirjeldus:	Intellektuaalse omandi õigusraamistik toetab innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevust, on ajakohane ja arvestab valdkonnas esinevaid erisuunalisi huve. <ul style="list-style-type: none"> • Autoriõiguse valdkonnas tagatakse ajakohane õigusraamistik ja selle arendamine järjepidevas koostöös valdkonna erinevate osapoolte vahel (Kultuuriministeerium, õiguste omajad, advokaat, lisaks ka toll, politsei, kohtud, prokuratuur). • Tööstusomandi valdkonnas jätkub õigusraamistiku järjepidev korrastamine ja edendamine (sh EL-i algatustest tulenevalt) vastavalt muutuvatele majandustingimustele ja arenevale tehnoloogiale, tehes seda koostöös asjaomaste asutuste ja organisatsioonidega (sh ettevõtlusorganisatsioonid, teadusasutused ja ülikoolid, õiguste omajad, advokaat, toll, politsei, kohtud, prokuratuur).

⁹ Indeksi koduleht: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>

¹⁰ Indeksi koduleht: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>

- Nii autoriõiguse kui ka tööstusomandi valdkonnas osaletakse koostöös rahvusvaheliste intellektuaalomandi organisatsioonide (WIPO ja EPO), EL-i Nõukogu ja Komisjoni ekspertgruppide, EL-i intellektuaalomandi ameti (EUIPO) ja teiste riikide patendiametitega.
- Uuendatakse Patendiameti rahastusmudelit, et tõsta õiguste kasutajate teadlikkust, luua uusi avalikke teenuseid ja tõsta olemasolevate teenuste kvaliteeti.
- Patendiameti tegevus ja teenused on suunatud õiguste omajate teadlikkuse suurendamisele ning teenuste (sh e-teenuste) kvaliteedi tõstmisele, samuti Patendiameti pädevuses olevate rakenduslike ülesannete täitmise tõhustamisele (sh autoriõiguse komisjoni tegevuse ümberkorraldamine koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga).
- Toetatakse legaalse sisu kättesaadavust (nt EUIPO vastavad algatused, teavitustöösse panustamine mh Patendiameti poolt jms).

Ausat ja moonutamata konkurentsi toetav õigusraamistik võimaldab ajakohaste meetmete rakendamist tõhusaks konkurentsijärelevalveks ja avaliku huvi kaitseks. Hästi toimiv konkurentsijärelevalve aitab tagada õiglast konkurentsikeskkonda ettevõtjatele, millest omakorda saavad kasu tarbijad.

- Õigusraamistiku uuendamiseks võetakse kasutusele uus konkurentsijärelevalvemenetlus, kaasajastatakse koondumiste kontrolli aluseid ja normistikku ning uuendatakse grupierandite regulatsiooni aluseid.
- Tugevdatakse konkurentsijärelevalve valdkonda puudutavat koostööd Konkurentsiametiga. Koostöö kaudu tagatakse vastastikune infovahetus ja osalemine nii järelevalvepoliitika kujundamise kui ka selle rakendamise tasandil.
- Konkurentsiamet on tarbija huve kaitsev ühendamet, mis teeb nii konkurentsijärelevalvet kui ka korraldab eriseadustega reguleeritud turgu (sh kooskõlastab monopolsete ettevõtete hindu – näiteks elektri ja maagaasi võrgutasu, kaugkütte ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni hindu).
- Konkurentsiamet tõhustab uuendatud õigusraamistiku ning kaasajastatud infotehnoloogiliste lahenduste taustal järelevalvemenetlust, aga ka teadlikkuse tõstmist ja ennetustegevusi.
- Konkurentsioiguse valdkonnas edendatakse järjepidevat koostööd Justiits- ja Digiministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Konkurentsiameti, ettevõtjate esindusorganisatsioonide ja teiste valdkonna huvigruppide vahel.

Tõhusalt toimivad kohtulikud registrid pakuvad asjatundlikku teenust ning sõltumatut ja usaldusväärset infot konkurentsivõimelise ja läbipaistva ärikeskkonna tagamiseks.

- Äriregistrit, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit, kinnistusraamatut ja kommertsandiregistrit arendatakse järjepidevalt ning lõimitakse teiste avaliku sektori teenustega.
- Äriregistris uuendatakse ja muudetakse kasutajatele mugavamaks majandusaasta aruannete esitamine. Kaugem eesmärk on võimaldada automaatset aruandlust (äriregistriga ühendatud aruandluskeskkond).

	<ul style="list-style-type: none"> • E-äriregistri andmeid võimaldatakse tasuta ja mugavalt kasutada, et tagada ettevõtluskeskkonna läbipaistvus ja luua ettevõtjatele võimalusi uute teenuste kasutusele võtmiseks. • Äriregistri kannete tegemisel eelistatakse võimalikult lihtsaid ja automatiseeritud lahendusi, säilitades seejuures äriregistri andmete usaldusväärsuse. Muuhulgas luuakse eeldused ärinime kontrolli automatiseerimiseks. • Uuendatakse äriregistri ja kinnistusraamatu vananenud menetlustarkvara. • Tähtsustatakse tegevusi, mis on suunatud majandusaasta aruannete tähtaegsele esitamisele, ja otsitakse lisavõimalusi kõrvaldada selle kohustuse korduvad rikkujad äriregistrist ja äritegevusest. • Laevakinnistusraamatu pidamine antakse üle Transpordiametile. • Laiendatakse keskse kättetoimetamisteenuse (kättetoimetamisportaali) kasutusala. • Kohus on kohtulike registrite pidajana asjatundlik, usaldusväärne ja sõltumatu.
--	---

Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Ülemaailmne innovatsiooniindeks Global Innovation Index , <i>Innovation Output</i> ¹¹ näitaja koht edetabelis	-	≤22	≤22	≤22	≤22
Maailma konkurentsivõime edetabel (IMD World Competitiveness Ranking), äriseadusandluse tõhusus ¹² (<i>business legislation efficiency</i>)	-	≤8	≤8	≤8	≤8

*Mõõdikud „Ülemaailmne innovatsiooniindeks *Global Innovation Index*, *Innovation Output* näitaja koht edetabelis“ ja „Maailma konkurentsivõime edetabel (*IMD World Competitiveness Ranking*), äriseadusandluse tõhusus (*business legislation efficiency*)“ võeti kasutusele 2024-2027 programmis, seetõttu puudub 2023. aasta tegelik väärtus.

Programmi tegevus 3	Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus
Tegevuse eesmärk:	Kriminaalpoliitika põhineb andmetel ja uuringutel ning ühiskonnaliikmete õiguskõuele on kõrge. Kriminaaljustiitsüsteem on läbipaistev, tõhus, sh digitaalne, ning inimkeskne, sh ohvrisõbralik ning suudab avastada ka uusimaid kuriteoliike.
Tegevuse kirjeldus:	<ul style="list-style-type: none"> • Viime ellu kriminaalpoliitika põhialustes toodud tegevusi, et ennetada (korduv)kuritegevust. Hindame kriminaalpoliitika mõjusid, mis hõlmab

¹¹ Indeksi koduleht: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020-appendix1.pdf

Mõõdiku selgitus GII indeksil on 2 alamindeksit:

- 1) *Innovation Input*: mõõdab elemente, mis võimaldavad innovaatilisi tegevusi.
- 2) *Innovation Output*: mõõdab innovaatiliste tegevuste tulemusi majanduses.

GIi üldine skoor on nende kahe näitaja keskmine. **Mõõdame *Innovation Output* näitajat**, mis mõõdab innovaatiliste tegevuste tulemusi ja väljundeid majanduses.

¹² Indeksi koduleht: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>

nii sotsioloogilisi ja muid uuringuid (nt alaealiste õigusrikkumiste uuring, korruptsiooniuring, reovee seire narkoainete suhtes) kui ka suurandmete (nt lobistidega kohtumiste andmete analüüs) ja ametliku statistika kasutamist (nt retsidiivsuse seire, kriminaalstatistika analüüs ja avaldamine); keskendume korduvkuritegevuse ennetamisele: toetame individuaalsetest vajadustest lähtuvate kogukondlike karistuste rakendamist ning vangistusest vabanemisel pakume tugi- ja majutusteenust (tagada tuleb riigieelarveline rahastamine).

- Tegeleme õigussüsteemi vaatevälja sattunud noorte kuritegevuse vähendamise ja ennetamisega, sh koostöös kohalike omavalitsuste, vabasektori ja teiste riigiasutustega, aidates vältida püsiva rikkumiskäitumisega täiskasvanute tekkimist (soositakse kuni 21-aastaste noorte avavanglasse paigutamist ning seni kuni 21-aastastele mõeldud sekkumiste kasutamist ka vanemate, kuni 29-aastaste noorte hulgas).
- Toetame sotsiaal- ja teraapiaprogrammide väljatöötamist ning rakendamist, mh vaimse tervise häire taustaga õigusrikkujatele (mobiilsed sekkumised, uued programmid); keskendume ühiskonnale enim kahju tekitavatele ning suurima mõjuga kuritegudele: rasked vägivallakuriteod, sh inimkaubandus ning lähedaste (nt perevägivald, sh vaimne vägivald ja muu usaldussuhtes toimunud vägivald) ja alaealiste vastu toime pandud teod; samuti organiseeritud kuritegevus, ja majandus-, finants- ja rahapesu-, küber-, korruptsiooni-, keskkonna-, tehnoloogia- ning narkokuriteod.
- Kujundame karistus- ja kriminaalmenetlusõigust, et tagada menetlusosaliste (kannatanute, kahtlustatavate ja kolmandate isikute) põhiõiguste kaitse ning kaitsta kriminaaljustiitsüsteemi sõltumatust (kriminaalmenetluse tõhustamine, õigusaktide muudatused). Esimeses järjekorras võtame ette kriminaalkohtumenetluse uuendamise, et tagada kiire, tõhus ja osapoolte õigusi parimal viisil arvestav kriminaalmenetlus. Järgmise sammuna tõhustatakse kohtueelset menetlust, tagades võimalikult kiired, ent samal ajal kvaliteetsed ja inimesest lähtuvad menetlused.
- Toetame taastava õiguse rakendamist igas menetluse etapis, sh karistuse kandmise faasis ja selle järgselt (taastava õiguse kontseptsiooni rakendamine, taastava õiguse teenuste kättesaadavuse parandamine, taastaval õigusel põhineva organisatsioonikultuuri juurutamine haldusalas, inimeste koolitamine).
- Seame ohvrite huvid menetluses esikohale, ohvrite kaitsel hõlmatakse ka teised olulised asutused (nt meditsiinasutused). Süüdimõistetute riigi kasuks väljamõistetud summasid kasutatakse sihtotstarbeliselt kuriteoennetuses või -ohvrite toetamiseks.
- Valmistume uute kuritegude ennetamiseks ning neile reageerimiseks (nt AI poolt toime pandud võimalikud teod).
- Automatiseerime kriminaalmenetlusega kogutavate andmete analüüsi (juhtimislauad ja andmeanalüütika, andmelao JAAK edasised arendused) ja arendame avalikkusele suunatud statistikakeskkonda;
- Arendame infosüsteeme, kohtueksperdiise ning analüütilist võimekust kohtueelses menetluses (nt konsultandid prokuratuurides), et kriminaalpoliitika oleks tehnoloogiliselt mitu sammu õigusrikkujatest eespool. Kriminaalmenetluse tõhusamaks muutmiseks digiteeritakse õiguskaar, tõstetakse inimressursi kompetentsi ning värvatakse juurde inimesi.
- Pöörame tähelepanu kuritegevuse tulususe vähendamisele ja kriminaaltulu äravõtmisele ning suurendame vara konfiskeerimise

	võimekust. Töötatakse välja lahendused kriminaalse tegevuse kaudu teenitud varade kiiremaks ja laiemaks konfiskeerimiseks.				
Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Kuritegude arv <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	27 465	<26 000	<26 000	<26 000	<26 000
Õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste (ohvrite) arv <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	7%	<6%	<6%	<6%	<6%
Vägivaldsete surmade arv (tapmiste ja mõrva tagajärjel hukkunute arv) <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	18	<15	<13	<11	<11

Programmi tegevus 4	Karistuste täideviimise korraldamine
Tegevuse eesmärk:	Karistuste täideviimine vastab tänapäevastele nõuetele ning väheneb korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.
Tegevuse kirjeldus:	<p>Vanglateenistuse suurmaks väljakutseks on kohanemine. Vanglateenistus tagab eraldatud eelarve piires igapäevaselt vanglakohti kuni 1700 kinnipeetavale (süüdimõistetud ja vahistatud) kolmes asukohas (Tallinn, Tartu, Jõhvi) ning korraldab arestimaja teenuse toimimise Tallinna, Tartu ja Viru vanglas. Karistuse kandmine jätkub avavanglas ca 250 kinnipeetavaga aastas. Kriminaalhooldusametnike järelevalve võimekus on igapäevaselt kuni 3000 inimest ning vastuvõtud on tagatud igas maakonnas.</p> <p>Vanglateenistuse järgnevate aastate peamine eesmärk on kohandada oma tegevust ja taristu kasutust vastavalt kinnipeetavate ning kriminaalhooldusaluste arvu muutustele ning nende profiilile. Lähtutakse eeldusest, et õigusrikkujate arv langeb ka edaspidi. Tallinna vangla kasutus hoitakse maksimaalsena, vanglad ja kriminaalhooldus tegutsevad piirkondlikkuse põhimõttel, vajadusel spetsialiseeruvad vanglas/kriminaalhoolduses erinevad üksused/ametnikud töötamiseks kindlate sihtrühmadega.</p> <p>Vanglateenistuse tegevus seab eesmärgiks dünaamilise turvalisuse, st head suhted ja prosotsiaalne kontakt õigusrikkujate ja personali vahel. Fookus on lisaks taastava õiguse ning traumateadliku organisatsiooni põhimõtete rakendamisel. Eeltoodu aitab luua inimlikku ning kasutajakeskset karistusaja planeerimist ja toetab õigusrikkujat vabanemiseks ette valmistumise teel. Selleks tuleb ametnike oskusi järjepidevalt arendada ning koolitada neid uute ja kaasaegsete lähenemisviiside rakendamiseks, sh pidev töö ametirollide ning kompetentside kaasajastamiseks. Vanglateenistujatele vajalike oskuste andmisel on peamiseks partneriks Vanglateenistuse kolledž.</p> <p>Vanglateenistuse töökorraldust ja meetodeid kohandatakse vastavalt kinnipeetavatele ning suurendatakse tähelepanu vabanemiseks ettevalmistamisele läbi lühiajaliste väljasõitude, avavangla ning kriminaalhooldustöö võimaluste maksimaalse kasutuse. Eriline</p>

tähelepanu on kriminaalhooldustööl, sh on eesmärgiks suurendada tähtaegse vanglakaristuse kandmise asemel üleminekut kriminaalhooldusametnike järelevalve alla ning suurendada kriminaalhoolduse eduka läbimise osakaalu. Kriminaalhooldusametnike tegevuse põhipingutus on kriminaalhooldusaluste käitumise muutumine õiguskulekaks katseaja jooksul ning vanglakaristuse kohaldamise ennetamine.

Vanglateskkond peab võimalikult suurel määral peegeldama ühiskonna elu vabaduses, et oma karistuse ära kandnud inimene suudaks vabanedes ühiskonnas iseseisvalt ja õiguskulekalt toime tulla. Vanglates tuleb tagada kõigi seal viibivate inimeste turvalisus ning inimväärikad vangistamistingimused, sh täiskasvanulikku otsustusõigust ja privaatsust tagav keskkond, mis hõlbustab hilisemat ühiskonda naasmist. Inimeste õiguskulekale tee suunamine saavutatakse läbi erinevate taasühiskonnastavate tegevuste ning sotsiaalprogrammide. Vanglas võimaldatakse omandada haridust samal tasemel kui vabaduses koostöös haridussüsteemiga, kus nii üld- kui kutseharidust pakuvad piirkondlikud õppeasutused. Koostöös kutsekoolidega on võimalus pakkuda lühemaid kursuseid kinnipeetavate töösüsteemide parandamiseks, et anda neile senisest parem ettevalmistus vabanemisel tööturule naasmiseks. Kõikides vanglates pakutakse riigikeele õpet sarnastel alustel nagu seda tehakse vabaduses.

Kinnipeetavate arvu vähenemine ja lühenenud karistusajad on loonud vajaduse korraldada ümber senine kinnipeetavate tööhõive mudel. Tööhõives keskendutakse kahele aspektile: tööharjumuse kujundamine ning oskuste õpetamine. Rõhk on era- ja riigisektori kaasamisel, mille läbi pakkuda kinnipeetavate muutuva profiili ja karitusaegade lühenemise valguses mitmekesist tööhõivet, mis toetab nende õiguskulekat teed vabaduses. Kinnipeetavad saavad jätkuvalt töötada erinevates keerulisemaid oskuseid nõudvates valdkondades, nagu puidu- ja metallitööstus, kuid järjest enam suureneb vajadus lihtsamate tööde järele nagu näiteks komplekteerimine.

Tervishoidu vanglates korraldab alates 01.07.2024 Tervisekassa. Enim kuritegevust soodustavate haiguste (nt sõltuvus- ja vaimse tervise probleemide) ravi ja nõustamisprogrammide läbiviimine peab olema olulisel kohal. See eeldab mh sõltuvuse hindamist kohtueelse menetluse ajal ning narkomaania, alkoholismi, seksuaalsõltuvuse ning vaimse tervise häirete ravi ja nõustamise kättesaadavust abivajavatele nii vanglas kui ka väljaspool.

Koostöö ja võrgustikutöö erinevate partneritega on oluline. Kohalike omavalitsuste tegevus, iseäranis ennetustöö ja tugi õigusrikkujatele ning eritählepanu laste ning noorte arengu toetamisele, on siin märkimisväärse tähtsusega. Vanglateenistuse ametnike kompetentsi, oskuseid ja informatsiooni saab omavalitsuste tasandil paremini ära kasutada, prioriteetne on kriminaalhooldusametnike eestvedamise võimekuse suurendamine võrgustikutöös õigusrikkujatega.

Tõhusa karistuse täideviimise süsteemi tagamiseks on eelkõige vaja, et nii vangide kui ka kriminaalhooldusalustega töötaks piisav arv professionaalseid ametnikke ning neil oleks piisav varustus, kaasaegsed töövahendid ja konkurentsivõimeline tasu. See on võtmetähtsusega ka riigi sisejulgeoleku tagamisel, milles vanglateenistusel on oma kindel roll. Kriminaalhooldusametnike ettevalmistuse tasemel on oluline roll

	<p>korduvkuritegevuse vähendamisel vanglast vabanenute ja tingimisi vabastatute hulgas.</p> <p>Jätkatakse tööd digitaalsete lahenduste ja tööprotsesside arendamisega. Tegeletakse erinevate kinnipeetavatele mõeldud e-lahenduste (sh kriminaalhooldusportaal, vangiportaal, videokohtumiste portaal) edasiarendamisega, mis toetavad taasühiskonnastumist ning õiguskõuetekat elu karistuse kandmise ajal ja selle järgselt. Ametnikele pakutavatest e-teenustest on suurematest projektidest kavas tegeleda pääslla infosüsteemiga, K-raha, uue riskihindamise platvormi ja vangiregistri mobiilivaate arendamisega.</p> <p>Vanglateenistuse juhtimises kasutatakse andmeid igapäevaselt, tagatud on nende igapäevane kättesaadavus organisatsioonis ning eesmärgiks on andmete kokku viimine teiste riiklike infosüsteemide andmetega. Selle tulemusel võtame kasutusele järjest enam dünaamilisi juhtimislaudu, mis parandab tegevuse ja otsuste kvaliteeti.</p> <p>Täiendavalt panustab vanglateenistus laiapindsesse riigikaitssesse ning osutab ametiabi siseturvalisuse tagamisel, mis eeldab ka vajalikku varustust ja väljaõpet.</p> <p>Peetakse läbirääkimisi vanglarendiks Rootsi ja Hollandiga, et kõrpeesmärkide kõrval kaaluda võimalust riigi tulude suurendamiseks. Vanglarendi realiseerumise korral antakse üks vangla (Tartu) välisriigi kinnipeetavate kasutusse ning värvatakse lisaks ca 200 täiendavat töötajat.</p>				
Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Ametniku poolt süütegude toimepanemine vangi vastu <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	0	0	0	0	0
Vangi põgenemine vangla siseterritooriumilt <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	0	0	0	0	0
Avavangla täituvus <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	79%	80%	80%	80%	80%
Vangide retsidiivsus 2 aasta jooksul peale vabanemist <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	30%	<35%	<35%	<35%	<35%
Edukalt kriminaalhoolduse läbinute osakaal	-	78%	79%	80%	84%
Vanglateenistuse usaldusväärsus <i>Allikas: Turu-Uuringute AS</i>	-	70%	70%	75%	75%

*Mõõdikud „Edukalt kriminaalhoolduse läbinute osakaal“ ja „Vanglateenistuse usaldusväärsus“ võeti kasutusele 2025-2028 programmis, seetõttu puudub 2023. aasta tegelik väärtus.

Programmi tegevus 5	Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine
Tegevuse eesmärk:	Inimesed ja ettevõtted saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud. Kohtumenetlus toimib usaldusväärset ja tõhusalt, õigusteenused ja õigusteave on usaldusväärsed ja kättesaadavad.
Tegevuse kirjeldus:	<p>Õigusemõistmine on Eestis sõltumatu. Keegi ei saa väljastpoolt kohtuvõimu sekkuda kohtuniku töösse. Kohtute üldkogud ise kinnitavad oma tööjaotusplaanid, millega määratakse, millised kohtunikud milliseid asju lahendavad. Täidesaatev riigivõim ei korralda kohtunike valikut, distsiplinaar-ega muid personaliküsimusi ning koolitusi.</p> <p>Seadusloome, seaduses ette nähtud ulatuses tugiteenuste ja digitaliseerimise korraldamine on Eestis parlamentaarse protsessi ja poliitilise vastutuse osaks. Kohtuhalduse eest vastutav minister teeb olulisemad otsused koostöös kohtute haldamise nõukojaga.</p> <p>Kohus on ühiskonnas viimane aste õigusrahu tagamiseks. Kohtumenetlus on kulukas, mistõttu on oluline arendada ennetavat õigusabi ja kohtuväliseid vaidluste lahendamise võimalusi ning panustada süüteoennetusse, perelepitusse ja taastavasse õigusesse laiemalt. Kui juba õigusvaidlus või õigusrikkumine tuuakse kohtu ette, siis peame pakkuma kättesaadavat, asjatundlikku ja kiiret õigusemõistmist. Sel eesmärgil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tagame õigusemõistmise kättesaadavuse (eeskätt riigi toetatud õigusteenustega, menetlusabi võimaldamisega ning digiligipääsude laiendamisega). Jälgime pidevalt kohtute töökoormuse näitajaid selleks, et üheski kohtus ega kohtuastmes ei tekiks ülekoormusest tingitud menetlusaja pikenemist; • otsime võimalusi kohtumenetluse tõhustamiseks ja kulude kokkuhoiuks, sealhulgas valmistame ette vastavaid õigusloomelisi algatusi, näiteks seadusemuudatuse tsiviilkohtumenetluse tõhustamiseks ning kohtu alluvusest õigusemõistmisega mitte seotud menetluste väljaviimiseks; • töötame välja digilahendusi andmepõhisteks menetlustoiminguteks, lähtudes andmete ühekordse sisestamise ja taaskasutamise põhimõtetest, et muuta kohtumenetlus läbipaistvamaks ja vähendada halduskoormust; • toimub üleminek digitaalsetele kohtutoimikutele süüteomenetluses. Soovime varustada 2/3 kohtusaalidest videokonverentsiseadmetega, et võimaldada menetlusosalistel virtuaalselt istungil osaleda. Samuti tuleb kvaliteetse helisalvestise saamiseks välja vahetada kohtusaalide amortiseerunud helisüsteemid; • aitame parandada õigusemõistmise läbipaistvust (eeskätt parem digiligipääs kohtuteabele ning selgemad ja üle menetlusliikide ühtsemad reeglid kohtulahendi, kohtutoimiku ja kohtuistungil avalikkusele); • pöörame erilist tähelepanu neile, kes vajavad rohkem abi ja kaitset (eeskätt alaealised ja erivajadustega menetlusosalised); • tagame kohtumajade turvalisuse ning digitaalse kohtuteabe kaitstuse; • suurendame kohtute vastutust ja otsustusõigust kohtute arendamisel ja haldamisel ning valmistame selleks ette vajalikud seadusemuudatused; • kaasajastame kohtunikuametit, leevendades selleks kohtuniku ametikitsendusi, sealjuures loome kohtunike tagasisidestamise süsteemi. <p>Maksekäsu kiirmenetluses lahendatakse üle poole kohtu ette toodud tsiviilvaidlustest ning see arv kasvab kiiremini kui hagiavalduste arv. Uuendame järjepidevalt maksekäsu kiirmenetluse infosüsteemi, et märgatavalt vähendada tehnilist tööd menetluses, suurendada automatiseeritust ja võtta kasutusele parimad teadaolevad tehnoloogilised lahendused.</p>

Tagame õigusabi kättesaadavuse neile, kelle õigused jääksid majandusliku seisundi tõttu kaitseta. Justiits- ja Digiministeerium korraldab selleks riigi õigusabi teenust advokatuuri (määratud kaitsjad süüteomenetluses, määratud esindajad muudes menetlustes) ning riigi toetatud esmase õigusnõu teenust konkursiga valitud lepingupartnerite kaudu. Muudame digitaalsetele õigusteenustele ligipääsu kasutajasõbralikumaks.

Tsiviiltaite- ja maksejõuetuse valdkonnas tegeleme järgmiste teemadega:

- käivitame 2025. aastal ühtse riikliku täitmisregistri, mis annab täieliku ülevaate kõigist täiteasjadest (sh Maksu- ja Tolliametite omadest) ning mis pakub lisaks e-aresti lahendust, mida võlgniku ja muu menetluse osalise pangaarve automatiseeritud kontrollimiseks ja arestimiseks saavad kasutada lisaks kohtutäituritele ja Maksu- ja Tolliametile ka uurimisasutused;
- tegeleme valdkonna õigusaktides (täitemenetluse seadustik, kohtutäituri seadus, kohtutäiturimäärustik) suuremate kitsaskohtade ning aktide kaasajastamisega; sh vaatame üle ja kaasajastame täitemenetluses sissetuleku arestimise regulatsiooni;
- osaleme Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös juhivas projektis, et analüüsida riiginõuete sundtäitmise ümberkorraldamise võimalusi;
- otsime võimalusi maksejõuetusmenetluse digiteerimiseks (eeskätt menetluse andmepõhiseks muutmine, masinloetavate andmete kasutuselevõtt, digiligipääsude loomine menetlusosalistele jms). Digiteerimine hõlmab kõiki asjaosalisi alates menetlusosalistest ja lõpetades pankrotihalduri ja järelevalveksperdiga. Menetluse digiteerimine ja andmepõhisus suurendab maksejõuetusmenetluse läbipaistvust, aitab kiiremini tuvastada maksejõuetuse põhjuseid ning tuvastada menetluste kulukust riigile ja menetlusosalistele;
- vaatame üle pankrotihalduri kutsetegevuse raamistiku, kaasajastame kutset ja kõrvaldame kutsetegevusega seotud suuremad kitsaskohad.

Jätkame koostöös vabakutsete (notarid, kohtutäiturid, pankrotihaldurid) esindusorganisatsioonidega koostööd valdkondade kaasajastamisel (eeskätt viime lõpuni juba alustatud õigusloomelised tegevused, nt notari tasude eelnõu ning kaasajastame vabakutsete tegevust reguleerivaid rakendusakte).

Eestis tegutsevad vaba elukutsena ka vandetõlgid, keda Justiits- ja Digiministeerium on eksamineerinud õigustõlke valdkonnas. Vandetõlgi antud kinnitused on võrdsustatud notariaalse kinnitamisega. Vandetõlkidele on pandud riiklik ülesanne tõlkida Riigi Teatajas avaldatud seadusi ja välislepinguid. Korraldame vandetõlgi eksameid keelesuundadel, kus praktikas on vandetõlgi vajadus.

Justiits- ja Digiministeerium on Riigi Teataja ja Ametlike Teadaannete väljaandja.

Oleme ette valmistanud Riigi Teataja uuendamise, et pakkuda kasutajale veelgi rohkem võimalusi õigusteabe saamiseks. Loomme kasutajaid kaasates võimaluse saada õigusteavet arusaadavamalt koos seonduva lisateabega ja jälgida paremini kehtiva õiguse muutumist ajas. Koondame Riigi Teatajasse jätkuvalt olulist õigusteavet, sh kohtuväliste menetluste, õiguskantsleri seisukohtade ja EL õigusega seonduvat. Uuendatud Riigi Teatajas võtame kasutusele võimaluse lisada korporatiivseks kasutamiseks kommentaare ja arvamusi.

Juurutame võimalused kasutada ajakohaseid terviktekste ilma võrguühenduseta.

	<p>Teeme uuendatud Riigi Teatajas kättesaadavaks keeletehnoloogilised lahendused, sh seadustes määratletud terminite tähendused. Osaleme õigusterminite tõlkeaparatuuri väljaarendamisel ning Justiits- ja Digiministeeriumi algatusel Haridus- ja Teadusministeeriumi juhitavas eesti keele automaatfunktsioonide ja keskse tõlkevärava väljaarendamises. Võtame õigusaktide tõlkimise korraldamisel ja tõlkimisel koostöös vandetõlkidega kasutusele tõlkevärava, mis võimaldab tõlkida kvaliteetsemalt ning tõhusamalt masintõlke ja sellega seotud terminibaaside ühendamisega.</p> <p>Automatiseerime kaasaegseid IT lahendusi kasutades kogu Riigi Teataja avaldamisprotsessi, et loobuda mahukast käsitsi andmete töötlemisest ja tagada edaspidi ressursi kokkuhoid.</p> <p>Ametlikes Teadaannetes koondame üldsuse ja kogukonna teavitamiseks mõeldud teadaanded, kus analüüsime teadaannete avaldamise eesmärkide täitmiseks avaldatavate teadaannete hulka, hindame nende avaldamise vajalikkust ja populariseerime Ametlike Teadaannete kasutamist. Uuendame Ametlike Teadaannete tehnoloogilist platvormi ja parandame kasutusmugavust.</p>				
Tegevuse moodsikud	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
<p>Pikkade menetluste osakaal kohtutes</p> <p><i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i></p>	<p>Tsiviilasjad: HMK- 21,3%; PMK – 19,3%; TMK – 9,3%; VMK – 20,1%; Üldmenetluses kriminaalasjad: HMK- 23,6%; PMK – 17,9%; TMK – 25,3%; VMK – 21,7%; Haldusasjad: TlnHK – 9,3%; TrtHK – 27,2%</p>	<p>Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %</p>	<p>Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %</p>	<p>Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %</p>	<p>Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %</p>
<p>Menetlusosaliste rahulolu hinnang kohtute tööle</p> <p><i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i></p>	<p>Menetlusosaliste rahulolu on kõrge</p>	<p>Menetlusosaliste rahulolu on kõrge</p>	<p>Menetlusosaliste rahulolu on kõrge</p>	<p>Menetlusosaliste rahulolu on kõrge</p>	<p>Menetlusosaliste rahulolu on kõrge</p>
<p>Rahulolu esmatasandi õigusabi teenusega</p> <p><i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i></p>	<p>Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul</p>	<p>Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul</p>	<p>Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul</p>	<p>Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul</p>	<p>Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul</p>
<p>Riigi Teataja kasutajasõbraliku maks muutmine</p>	<p><i>Beeta</i> versiooni arendus</p>	<p>Võetakse kasutusele uuendatud Riigi Teataja</p>	<p>Täiendatakse kasutusmugavust ja tehakse</p>	<p>Lõpetatakse käsitsi andmetöötlus Riigi Teataja</p>	<p>-</p>

ja tõhus avaldamine <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>			kättesaadava ks kohtuväliste menetluste otsused jm oluline õigusteave	avaldamisprots essis	
--	--	--	---	----------------------	--

Programmi tegevus 6	Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele				
Tegevuse eesmärk:	Kesksete IT-teenused teistele valitsemisaladele on osutatud				
Tegevuse kirjeldus:	Registrite ja Infosüsteemide Keskus osutab haldusala välistele asutustele erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendustega seotud teenuseid, sh dokumendihaldussüsteemi haldamine ja arendamine, infosüsteemide haldamine, majutamine ja arendamine.				
Tegevuse määrdik	Tegelik 2023	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)	Sihttase (2028)
Vastavus teenustaseme lepingule <i>Allikas: Justiits- ja Digiministeerium</i>	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele

Programmi juhtimiskorraldus

Programm on valminud koostöös asjaomaste haldusala asutustega justiits- ja digiministri juhtimisel. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist, on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Programm avalikustatakse ministeeriumi veebilehel pärast seda, kui minister on programmi kinnitanud. Programmi tegevuste elluviimisesse panustavad kõik valitsemisala asutused. Tulemusinfo ja ressursside kasutamist seiratakse juhtkonna poolt jooksvalt. Programmi rakendamise kohta koostatakse igal aastal tulemusaruanne, mis esitatakse Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile. Iga-aastased tulemusaruanded on avalikustatud ministeeriumi kodulehel.

Lisa 1. Programmi teenuste kirjeldus

Õigusriigi programm
2025-2028 LISA 1.doc

Lisa 2. Teenuste rahastamiskava

Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
Programmi kulud kokku	207 534 967	200 761 577	198 708 365	206 518 858
Karistuste täideviimise korraldamine	71 727 869	69 515 896	67 249 531	67 260 640
Inimväärikas karistuste täideviimine	67 963 155	66 509 168	64 303 819	64 303 819
Karistuste täideviimise üldjuhtimine	3 764 714	3 006 728	2 945 712	2 956 821
Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele	1 939 447	1 915 447	1 915 447	1 915 447
IT-teenus Haridus ja Teadusministeeriumi valitsemisalale	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Kultuuriministeeriumi valitsemisalale	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalale	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus muudele avaliku sektori klientidele	1 226 156	1 224 156	1 224 156	1 224 156
IT-teenus Presidendi kantseleile	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Rahandusministeeriumi valitsemisalale	67 340	65 340	65 340	65 340
IT-teenus Riigikantseleile	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Riigikogu kantseleile	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Riigikohtule	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Riigikontrollile	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Sotsiaalministeeriumi valitsemisalale	64 595	62 595	62 595	62 595
IT-teenus Õiguskantsleri kantseleile	64 595	62 595	62 595	62 595
Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine	12 888 632	12 452 567	12 421 531	12 904 639
EPO edasikantavad lõivud	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Kaubamärgi, disainilahendi registreerimise taotlemine	998 118	984 708	975 418	975 418
Kohtulike registrite arendamine ja haldamine	894 630	698 275	694 346	696 881
Kohtulike registrite pidamine	3 184 073	3 265 087	3 348 591	3 826 630
Konkurentsijärelevalve teostamine	1 264 204	1 223 072	1 194 712	1 194 712
Leiutiste õiguskaitsese taotlemine	1 075 689	1 055 320	1 041 235	1 041 235
Majandusregulatsiooni rakendamine	1 588 686	1 531 339	1 491 800	1 491 800
Registrite pidamine ja andmebaaside haldamine	591 318	580 590	573 157	573 157
TOAK	227 113	219 715	214 736	214 736
UPT maksed	745 659	740 349	736 688	736 688
Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse valdkonnas	819 143	654 114	650 849	653 383
Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	36 331 867	34 943 389	35 125 184	37 354 460
Alkoholieksperitiis	2 712	2 684	2 684	2 684
Arstlik kohtutoksikoloogia eksperitiis	95 640	88 365	88 365	88 365
DNA eksperitiis	1 982 576	1 481 138	1 406 855	1 406 855

Dokumendiekspertiis	177 201	164 930	164 930	164 930
Hõõglambiekspertiis	2 590	2 506	2 506	2 506
Hääleekspertiis	80 904	75 378	75 378	75 378
Infotehnoloogiaekspertiis	333 591	311 835	311 835	311 835
Isiku kohtuarstlik ekspertiis	453 262	423 344	423 344	423 344
Jäljeekspertiis	106 529	100 790	100 790	100 790
Kiuekspertiis	6 454	6 151	6 151	6 151
Kogukonnaga seotud kuritegude menetlemine	14 013 136	14 237 760	14 469 288	15 794 731
Komisjoniline kohtupsühhiaatriaekspertiis	827 590	717 478	617 478	617 478
Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse ennetamine	3 810 565	3 280 613	3 267 230	3 354 909
Kujutiseekspertiis	65 917	61 480	61 480	61 480
Käekirjaekspertiis	264 289	246 183	246 183	246 183
Lasujäägiekspertiis	8 666	8 291	8 291	8 291
Liiklustehniline ekspertiis	376 500	350 267	350 267	350 267
Lõhkeaineekspertiis	51 086	47 788	47 788	47 788
Lõhkeseadeldise ja plahvatuse ekspertiis	61 680	57 722	57 722	57 722
Metalliekspertiis	84 729	80 024	80 024	80 024
Narkootilise aine ekspertiis	523 164	488 892	488 892	488 892
Põlevvedeliku ekspertiis	115 522	107 422	107 422	107 422
Rahvusvahelise justiitskoostöö elluviimine	941 285	732 626	728 437	730 971
Raskete peitkuritegude menetlemine	8 228 841	8 366 725	8 508 848	9 322 468
Relvade ekspertiis	295 324	276 798	276 798	276 798
Surnu kohtuarstlik ekspertiis	1 919 830	1 799 012	1 799 012	1 799 012
Sõrmejäljeekspertiis	735 520	702 883	702 883	702 883
Toksikoloogiaekspertiis	650 755	615 384	615 384	615 384
Tulekahjuekspertiis	82 173	77 152	77 152	77 152
Värvkatteekspertiis	33 837	31 768	31 768	31 768
Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine	76 426 056	74 514 566	74 666 566	79 745 962
Ametlike Teadannete väljaandmine	843 170	677 644	674 369	676 904
Esmatasandi õigusabi korraldamine	1 460 118	1 322 269	1 319 581	1 322 115
I ja II astme kohtute arendamine ja haldamine	747 463	609 615	606 926	609 461
Maksejõuetuse teenistus	407 229	406 758	406 433	406 433
Omavalitsuste üksikaktide järelevalve	759 957	594 431	591 156	593 690
Riigi Teataja väljaandmine	922 942	757 417	754 142	756 676
Riigi õigusabi korraldamine	6 296 188	6 158 340	6 155 651	6 158 186
Vabakutsete arendamine ja järelevalve	1 768 547	1 603 022	1 599 747	1 602 281
Õigusemõistmine I ja II astme kohtutes	63 220 441	62 385 071	62 558 561	67 620 217
Õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine	8 221 096	7 419 713	7 330 106	7 337 709
Andmekaitse järelevalve ning teavitustöö	1 469 986	1 427 855	1 398 806	1 398 806
Õigusloome kvaliteedi tagamine ja koordineerimine	2 019 273	1 541 365	1 531 468	1 534 003
Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine AÕ valdkonnas	3 948 679	3 737 690	3 690 958	3 693 492
Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine tsiviil- ja ühinguõiguse valdkonnas	783 158	712 803	708 874	711 409